

I kampen mot lungsothen : Hvad en bröstsjuk säger ...

Sörensen, M F C

46 C e Br.

I KAMPEN MOT LUNGSOTEN

HVAD EN BRÖSTSJUK SÄGER

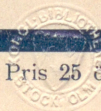
—
ETT LITET BIDRAG TILL FÄLTTÅGSPLANEN

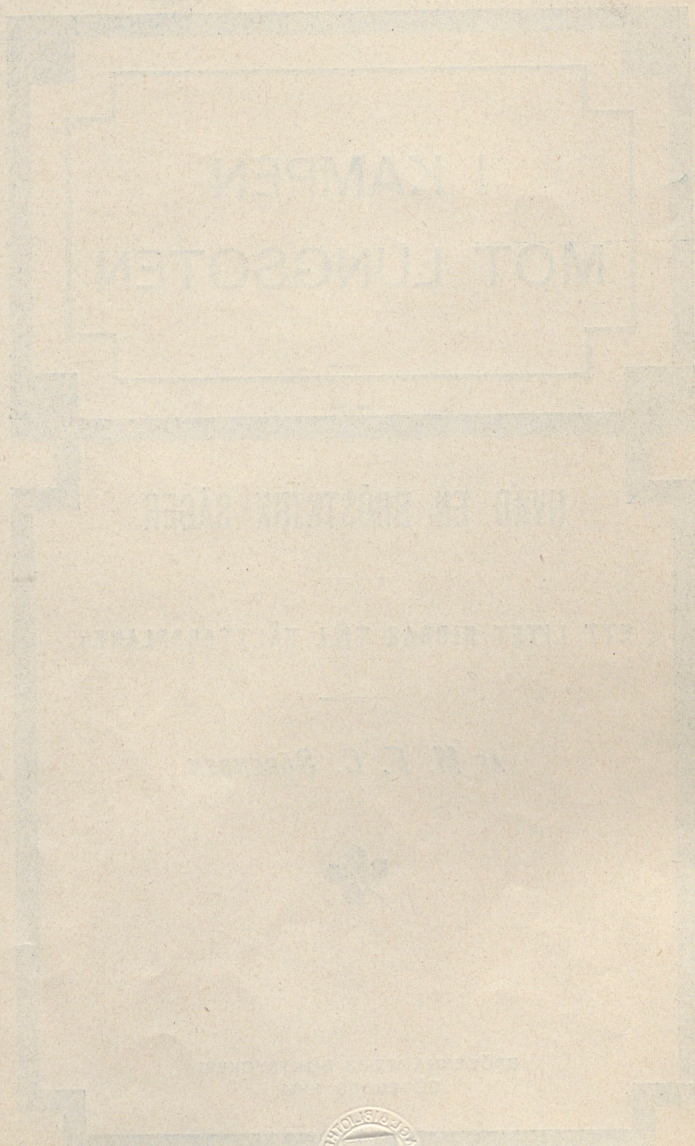
—
AF *M. F. C. SÖRENSEN*

BRÖDERNA WEISS BOKTRYCKERI
GÖTEBORG 1904.

Pris 25 öre.

MOT LUNGBOTEN
KAMPEN

UND EN ERSTEN LAGER

DETTA BOKEN ÄR FÖRSTÄMPLAD

AV N. S. ...

INLEDNING.

Lungsotens enorma betydelse för vårt samhällslif åskådliggöres bäst genom följande utdrag ur en uppsats, som stod att läsa i 1901 års almanacka:

“Vi veta alla hur vanlig lungsoten är. Den har funnits sedan urminnes tider och i alla land. Den orsakar flera dödsfall än någon annan sjukdom. Man har beräknat, att hvar 7:de människa eller omkring 15 % af mänskligheten dukar under för denna sjukdom. Lungsoten och de öfriga tuberkulösa sjukdomarna hafva tagit långt flera människolif än alla världens krig, farsoter, jordbäfningar, elds-, järnvägs- och sjöolyckor tillsammans. I Sverige dö ärligen omkring 12,000 personer af lungsot.

Men lungsoten gör oss skada ej blott genom de dödsfall den förorsakar. Den är en långsamt förlöpande sjukdom som oftast under månader och år gör sitt offer odugligt till arbete. Man kan med säkerhet antaga, att i Sverige omkring 60,000 personer på grund af lungsot äro mer eller mindre arbetsodugliga och med sina familjer och anhöriga ligga sin omgifning, kommunen eller sjukkassor till last.

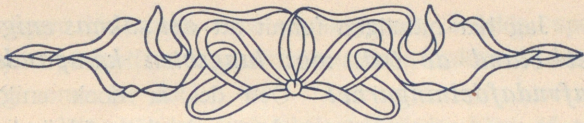
Den förlust i arbetskraft, som vårt folk ärligen lider på grund af tuberkulos, har man uppskattat i värde till 56 millioner kronor. Allt det lidande och all den sorg, som denna sjukdom förorsakar oss, låter sig däremot ej värdera i penningar, men säkert är, att ärligen tusende sinom tusende få lida svåra plågor och känna sorg, bedröfvelse och nöd för tuberkulosens skull.“

Dessa sorgliga förhållanden torde mana alla samhällsmedlemmar, att med alla till buds stående medel försöka motarbeta lungсотens härjningar.

Äfven jag har tänkt i min ringa mån kunna bidra att motvärka denna hemska sjukdoms framfart, genom att meddela några af mina egna iakttagelser, gjorda under min 6 1/2 års långa sjukdom och som jag försökt formulera i följande lilla uppsats, till den värkan det hafva kan.

Vördsamt

M. F. C. Sörensen.

T

ILL att föra krig behöfs det som bekant tre saker: *penningar, penningar, penningar.*

Och kriget emot samhällets värsta fiende lungsoten, gör härvidlag intet undantag!

Ju mera penningar man exempelvis kan "skrapa" ihop för att bygga och underhålla sanatorier, ju mera tränger man fienden tillbaka.

Men äfven enskildt kunna penningegåfvor till behöfvande lungsiktige vara till stor nytta och välsignelse. Ekonomiska bekymmer äro i de flesta fall tuberkulosens medarbetare, ty saknas penningar kunna hvarken dietiska eller hygieniskt-sanitära regler tillämpas af de sjuka; och dessa blifva då farliga för sin omgifning.

Hvilken oerhörd betydelse således en *understödsfond för fattiga, icke arbetsföra lungsiktige* skulle få för samhället, torde vara lätt att inse.

Men det var egentligen inte den "finansiella" sidan af kriget jag ville orda om utan den "moraliska", ty den är minst lika viktig för framgången.

Jag har nämligen funnit att *det saknas enighet bland de två, mot lungsoten kämpande hufvudafdelningarne!* Och det är dock enigheten som ger styrka och är absolut nödvändig för segers vinnande!

Hvilka äro dessa två hufvudafdelningar?

Sjuka och *icke sjuka*, eller bättre: *lungsiktiga* och *den stora allmänheten!*

Och det som åstadkommer oenighet dessa parter emellan är *fruktan för smittan*, eller låt oss säga *lungsotsskräcken!*

Innan vi sålunda kunna skrida till en hufvud-drabbning, måste vi först leverera en förpostfäktning och tillintetgöra "lungsotsskräcken", och båda de nämnda afdelningarne måste lika kraftigt delta däruti, kanhända *de lungsiktiga mest!*

Jag vill därför säga

Några ord till mina sjuka kamrater:

Tänk, hvilket stort värde vi skulle sätta på vår helse, ifall vi återvunne densamma! Förvånas därför icke öfver att de flesta personer äro rädda att förlora den dyrbara skatten vi kalla helse utan hör på följande:

Det är ju rätt ofta vi få mottaga obehagliga intryck af personer, som känner vår sjukdom och frukta, att de skola blifva smittade om man än aldrig är så försiktig, men tänk hvar dessa personers medlidande eller hjälpsamhet skulle taga

vägen ifall man vore snuskig och vårdslös, spottade på golvet etc., och hvem vill fördömma dessa personer för det?

Alla kända desinfektionsåtgärder böra af oss tillämpas och tillfällig slapphet bör ej inverka på dess utförande.

Enhvar af oss skall bära en *spottflaska* i fickan och ingen skall låta afhålla sig från detta för det han tycker "det är så försmädligt".

I spottbacken hemma bör alltid finnas vatten med någon smittdödande vätska.

Ute på gatan kan man godt vänja sig vid att *spotta genom rännstensbrunnarne*.

Att spotta på linne, i näsdukar och handdukar m. m. bör sorgfälligt undvikas. Om så dock skett, måste näsduken eller handduken fortast möjligt smitrenas genom uppblötning i någon smittdödande vätska.

Lämpliga smittdödande vätskor äro som bekant: 1 à 2 matskedar lysol eller 1 à 2 matskedar formalin eller 2 à 3 matskedar renad karbolsyra till en liter vatten. Alla dessa ämnen få köpas utan recept på apoteken, och linnet m. m. skadas ej det ringaste af att uppblötas i dessa lösningar.

Ju bättre vi sköta desinfektionsvapnen mot lungsot, ju mindre hafva vi att kämpa med lungsot.

Därigenom att vi äro försiktiga med våra upphostningar, och försiktiga med allting, som kan

åstadkomma smitta, vinna vi allmänhetens sympatier och medlidande och det är ju det vi sakna, men eftersträfv!

För öfrigt är det *vår plikt* att så mycket som möjligt förebygga spridning af det sjukdomsfrö vi bära inom oss; skulle vi genom vårdslöshet förorsaka en annan persons insjuknande så må vi betänka att detta innebär *ett brott mot femte budet!*

Det äro vi, som kunna göra den förnämsta insatsen i kampen mot lungsoten och göra vi vårt bästa, kunna vi säkert påräkna allmänhetens tacksamhet och understöd.

Den dagen, då man kan säga att *alla* lung-siktiga i samhället ha accepterat de nu uppräknade synpunkter samt ställt sig dessa till efterrättelse, betyder inte endast en seger för oss lung-siktiga, i det att den s. k. lungsotskräcken, som vållat oss så många bittra stunder då snart skulle försvinna, det betyder äfven ett stort afbräck i lungsotens skräckvälde!

*

Och nu

Några ord till den stora allmänheten:

Alla de många lungsotsartiklarne med sina statistiska uppgifter, som våra tidningar nästan dagligen bjuda på, uppfylla nog sin bestämmelse, att visa de okunniga den stora faran, samt gifva dem upplysningar om de viktigaste skyddsåtgärder mot tuberkelsmittan, men säkert är dock att dessa artiklar åstadkomma mot författarens afsigt ett nytt gift för samhället, nämligen: *lungsotsskräcken*.

Verkligen bildade personer angripas sällan af nämnda gift.

Denna öfverdrifna fruktan för lungsot tager sig många gånger utryck i en brutal tillämpning af de lärdomar nämnda artiklar erbjuda, men huru mycket man härigenom gagnar sjelfva saken, lungsotens bekämpande, är svårt att säga.

Det förekommer tyvärr alltför ofta att arbetsgifvare afskeda angripna personer, trots att de äro arbetsföra! Hvarifrån skola dessa då få medel att utföra de allra enklaste åtgärder mot sjukdomen och tillgodogöra sina kroppar en välbehöflig kraftig föda? De sjunka då snart nog till det stadium, där ingen hjälp är möjlig!

Nöd och bekymmer äro lungsotens förnämsta medarbetare och om dessa taga öfverhanden kräfver lungsoten sitt offer inom kort!

Lungsotsskräcken bör under alla omständigheter motarbetas när den är ett hinder i ett framgångsrikt arbete mot lungsoten, helst då den undandraget den sjuke hjälp och uppmuntran och gör honom modfärd. Man må alltid ihågkomma att kampen gäller *lungsoten*, men *ej de lungsik-tiga!*

Hygieniska anordningar och desinfektionsåtgärder böra tillämpas på ett sätt, som inte värkar nedslående för den sjuke, annars kunde det ju hända att han mister lusten att lefva och då är ju den viktigaste förutsättningen för ett energiskt genomförande af försiktighetsåtgärder från hans sida för alltid förstörd.

Enligt hvad en norsk läkare *d:r Olav Johan Olsen* yttrade, skall det för öfrigt inte kunna uppställas en bestämd regel, huru och på hvad sätt tuberkelmittan försiggår; man bör därför i allmänhet inte visa en sådan rädsla och fruktan för lungsoten, helst då man har med försiktiga personer att göra!

D:r Olav Johan Olsen meddelade nämligen i "Aftonposten", Januari 1902, att han från Krakau mottagit en liten afhandling med premilinärt meddelande om, att det lyckats en botaniker d:r *Droba* att påvisa tuberkelbacillens ursprungliga form. Den skulle vara *en mögelsvamp*, som är nära besläktad med de på gammalt fuktigt bröd uppträdande vattenklara mögelsvamparne (*Chælocladium*).

Härtill yttrar han sedan:

“För mig personligen skulle en bekräftelse af upptäckten naturligtvis vara en stor triumf, men om det vore en glädjande underrättelse i medicinskt hänseende är en annan sak.

Så mycket är säkert: vi hafva ännu ej trängt till botten i vårt vetande om tuberkulosen, och våra åtgärder mot densamma hvila nog på mycket svag grund, äfven om råd och regler tryckas i millionvis i stället för som nu i hundratusental.“

Slutligen säger han:

“Det lilla meddelandet är nu föga att bygga på. När jag det oaktadt velat göra allmänheten bekant därmed, är det, emedan jag fruktar, att den nuvarande uppfattningen med dess smittfruktan allför starkt skall fastna hos vårt folk. Jag vill, att allmänheten skall erfara, att vårt vetande om tuberkulosens sätt att smitta är ofantligt ringa och ovisst — om det än utgifves aldrig så många broschyrer, som skall stadfästa tron.

Hvad vi säkert veta är blott, att *de flesta människor vid ett eller annat tillfälle af sitt lif haft tuberkulos, att det bästa skyddsmedlet är ett sundt lefnadssätt utan excesser och oförsiktighet* — så mycket mera af nöden, ju mera disponerad ens släkt är.“

(Dessa yttranden återfinnes äfven i Göteborgs Handelstidning, något senare samma år.)

Som af dessa yttranden framgår skulle smitto-

fruktans eller bättre lungsotsskräckens tillvaro vara temligen omotiverad men *försiktighet bör dock, utan att öfverstiga maximala gränser, iakttagas!*

Försvinner lungsotsskräcken ur samhället och det uppstår ett bättre och mera förtroendefullt samarbete emellan allmänheten och lungsiktiga för att afvärja eller åtminstone hejda den stora faran, är förpostpostfäktningen vunnen i tuberkuloscampen!

Allmänheten kan inte företaga några effektiva åtgärder utan de lungsiktigas medverkan, och de lungsiktiga äro mer eller mindre beroende af allmänhetens hjälp, men *gemensamt kunna de uträtta mycket!*

Smittfaran är naturligtvis betydligt större när man har med lungsiktiga i sista stadiet att göra, man bör därför dock inte visa onödig rädsla, alldenstund det finnes trygga skyddsåtgärder! Det är sannerligen inte några behagliga känslor den sjuke har när han ser ansikten omkring sig, som uttrycka rädsla.

Det torde nog inte vara ur vägen att här lemna *några råd till personer, som vårda lungsiktiga.* Jag begagnar mig då af ett citat ur en uppsats som återgafs i Almanackan för år 1901:

Vid lungsot i långt framskridet tillstånd, då upphostningarna oftast äro ofantligt rikliga, är

smittfaran naturligtvis större än annars, men äfven då kunna de, som fått på sin lott att vårda dylika sjuka, genom enkla medel skydda både sig själfva och sin omgifning. och ingen må därför undandraga sig att lämna sådana sjuka en öm och kärleksfull vård.

Vid vård af en lungsiktig i långt framskridet skede af sjukdomen iakttages:

1) Så länge den sjuke kan begagna spottkopp, bör han för sin egen räkning hafva en sådan, som dagligen tömmes och rengöres.

2) När den sjuke icke längre kan använda spottkopp, bör han få spotta i näsdukar eller linne-lappar, som därefter, innan de hunnit torka, uppbrännas eller smittrenas genom kokning eller uppblötning i smittdödande vätska. I nödfall kan han tillåtas att spotta i tidningspapper som då omedelbart uppbrännes.

3) Den sjukens linne, som alltid under dylik sjukdom blifver förorenadt, ombytes ofta och smittrenas.

4) Den sjukens händer och ansikte måste hållas väl rena, tvättas flere gånger dagligen och aftorkas med dukar eller linnelappar, som därefter uppbrännas eller smittrenas.

5) En sådan sjuk måste hafva egen uppsättning af glas, knifvar, gafflar, skedar, tallrikar m. m., som icke få af någon annan användas.

6) Den, som sköter en sådan sjuk, bör icke befatta sig med matlagning eller barnavård men skall, om det icke kan undvikas, förut noga tvätta sig om händerna. Likaså bör en sjuks vårdare alltid noga rengöra händerna, innan han själf intager föda eller går till hylla.

7) Vid en sådan sjuks frånfälle bör hela bo-staden och allt hans bohag smittrenas genom hälso-vårdsmyndighets försorg eller, om ej sådant står till buds, efter läkares anvisning eller efter här of-van lämnade anvisningar.

Använder man dessa radikalmedel mera all-mänt, torde man kunna vara synnerligen trygg för smitta.

Ingen kan dock undgå sitt öde, visa därför ingen räddsla utan hjälp din nödstälde broder och underlätta hans tunga börda under iakttagande af försiktighet.

